

The Improvement of a Supervision Process on the School Practicum of the Fifth-Year Education Students at the Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

Phramaha Kriangkrai Sirivaddhano (Phetsangkhad)

Lecturer of Education Faculty, Mahamakut Buddhist University

Porntiwa Chulasukhont

Lecturer of Education Faculty, Mahamakut Buddhist University Roiet Campus

Corresponding Author: kriangkrai.ph@mbu.ac.th

Received: February 3, 2022 Revised: March 7, 2022 Accepted: March 21, 2022

Abstract

The research aimed to: 1. study the current state of the supervision process and patterns of the fifth-year Education students' practicums; 2. improve the process and patterns of the supervision, and 3. approve the process of the supervision. The research tools were: 1. a questionnaire on the current state of the supervision process; 2. the interview on the supervision practices, and 3. the supervision approval evaluation form. The target groups included: 1. forty-eight Education students who were in their practicum practice for the teaching professional experience; 2. thirty teachers and school executives joined by their consents, and 3. five experts to evaluate the supervision process chosen by the purposive sampling. The data were analyzed using mean and standard deviation.

The result found that: 1. the current supervision process on the fifth-year Education students' practicums, was practiced, overall, at a high level which was at 3.89 ($\bar{x}$) (S.D. = 0.223); 2. the patterns of the supervision process included preparation, supervision, conclusion and evaluation, reflection as well as sharing and transferring knowledge and experiences; and 3. the supervision patterns were approved by the experts with the highest level of suitability at 4.27 ($\bar{x}$) (S.D. =0.502).

Keywords: Improvement, Pre-service Teachers, Supervision Process

การพัฒนา รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาเกรียงไกร สิริวฑฒโน (เพ็ชสังคาคด)

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พรทิศา จุลสุคนธ์

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Corresponding Author: kriangkrai.ph@mbu.ac.th

ได้รับบทความ: 3 กุมภาพันธ์ 2565 ปรับปรุงแก้ไข: 7 มีนาคม 2565 ตอรับตีพิมพ์: 21 มีนาคม 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2. พัฒนารูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ 3. รับรองรูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1. แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2. แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการนิเทศฯ 3. แบบประเมินรับรองรูปแบบฯ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูชั้นปีที่ 5 จำนวน 48 คน 2. ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 30 คน ได้มาจากผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย 3. ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบการนิเทศฯ จำนวน 5 ท่าน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีระดับการดำเนินการภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.223) 2. รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ขั้นเตรียมการ ขั้นการนิเทศขั้นสรุปและประเมินผล ขั้นการสะท้อนคิด ขั้นแบ่งปันและเผยแพร่องค์ความรู้ 3. รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ได้รับรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.502)

คำสำคัญ: การพัฒนา, นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, รูปแบบการนิเทศ

บทนำ

กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกลไกสำคัญในเตรียมความพร้อมให้นักศึกษามีประสบการณ์ความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณจริงก่อนจบการศึกษา โดยควรมีกระบวนการสอดคล้องกับความต้องการของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย แผนงาน และองค์ประกอบของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญช่วยพัฒนาครูอย่างมีคุณภาพ โดย Vander Dussen Toukan (2018, para.1) ได้กล่าวในการประชุม Educating citizens of 'the global': Mapping textual constructs of UNESCO's global citizenship education 2012–2015 ว่าการยกระดับการผลิตครูเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพครู หากได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมจะสามารถยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สร้างทรัพยากรมนุษย์อันมีคุณค่าให้แก่ประเทศต่อไป แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ระบุว่า วิธีการพัฒนาครูให้มีการจัดการเรียนการสอนดีขึ้น จะช่วยแก้ไขปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ดังเช่นการกำหนดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และเป้าหมายในยุทธศาสตร์ ที่ 2 ยุทธศาสตร์ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษามุ่งหวังให้มีการผลิตครูได้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภท และมีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 39-40)

กระบวนการพัฒนาคุณภาพในการผลิตครูจึงรวมถึงการนิเทศการสอน (สุจิตรา แซ่จิว, 2557, หน้า 100-101; ศุภวรรณ สัจจพิบูล, 2560, หน้า 203; วิไลพร ชิมชาติ, 2560, หน้า 158) ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินการร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถาบันผลิตครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การใช้สื่อนวัตกรรมของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพผ่านการลงมือปฏิบัติในสถานการณจริง การแนะนำให้คำปรึกษา การช่วยเหลือระหว่างผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศ ผลจากกระบวนการดังกล่าว ยังสามารถพัฒนาทักษะความสามารถของนักศึกษวิชาชีพครูเพื่อให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ การจัดการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การเตรียมตัวสู่อาชีพครู และการนิเทศการสอนช่วยพัฒนาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลายและการนิเทศเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยเหลือผู้สอนให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองในวิชาชีพ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เปิดสอน 6 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการสอนภาษาไทย การสอนภาษาอังกฤษ การสอนพระพุทธศาสนา การสอนสังคมศึกษา การศึกษาปฐมวัย และการประถมศึกษา ใน 7 วิทยาเขต ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา สิรินครราชสีมา วิทยาลัยอิสาน ล้านนา ศรีธรรมมาโคกราช ร้อยเอ็ด ศรีล้านช้าง และ 3 วิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์โยธธ วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ โดยคณะศึกษาศาสตร์มีภารกิจในการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพ รวมถึงงานทางด้านการนิเทศนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ผลการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่าแต่ละวิทยาเขต วิทยาลัยมีแนวทางในการนิเทศแตกต่างกัน ขาดเอกภาพและความต่อเนื่องในการนิเทศทำให้ผู้รับการนิเทศเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีปัญหาและอุปสรรคในการนิเทศที่แตกต่างกันไป ส่งผลให้การนิเทศไม่บังเกิดผลสัมฤทธิ์ได้เต็มที่ ด้วยเหตุนี้ต้องหาแนวทางการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เกิดการนิเทศอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ลดอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับ Sheehan (2010,

pp. 192-198, 209) ที่ระบุไว้ว่าการมีแนวทางในการนิเทศที่แตกต่างกัน ขาดเอกภาพในการนิเทศทำให้ผู้รับการนิเทศเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีปัญหาและอุปสรรคในการนิเทศที่แตกต่างกันไปซึ่งส่งผลให้การนิเทศไม่บังเกิดผลสัมฤทธิ์ได้เต็มที่ Ojong (2019, p.16) ยังได้เสนอว่า กระบวนการสำคัญในการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพควรเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงของการเป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพราะเป็นช่วงเวลาที่นักศึกษาได้นำความรู้มาใช้ในการฝึกปฏิบัติจริง ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจบทบาทของครู สามารถพัฒนาหลักสูตร ออกแบบการสอน ภาระงาน และการประเมินผลการเรียนรู้ ภายใต้การดูแลของครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ ทั้งนี้กระบวนการนิเทศในระหว่างเรียนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพของครูของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เกิดการนิเทศอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

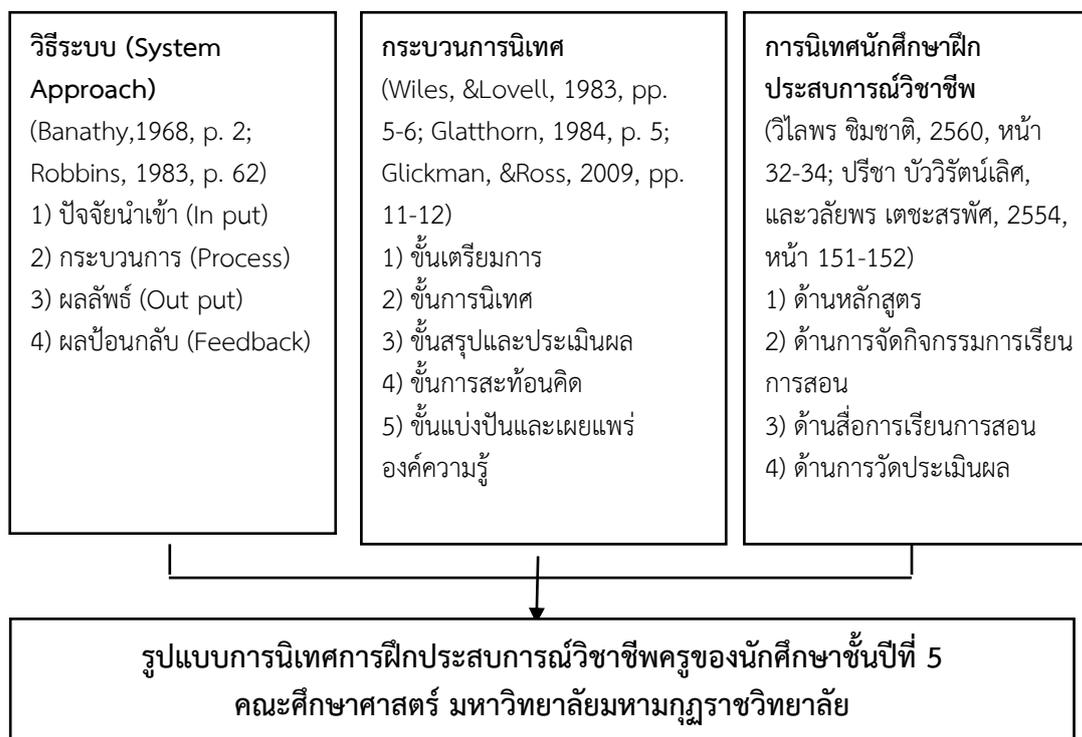
จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนิเทศควรได้รับการพัฒนารูปแบบการนิเทศอย่างเป็นระบบ เนื่องจากเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพนักศึกษาครู สามารถดูแลให้นักศึกษาครูสามารถปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและก้าวสู่วิชาชีพครูอย่างมั่นใจเพื่อเป็นครูมืออาชีพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. พัฒนารูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. รับรองรูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดของรูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยขอเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยศึกษาจากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 จำนวน 48 คน ร่วมกับการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการนิเทศฯ โดยเก็บข้อมูลจากตัวแทนครูพี่เลี้ยงและผู้อำนวยการสถานศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมให้ข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในรูปแบบข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนิเทศ ขั้นตอนและองค์ประกอบของการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มาสร้างร่างรูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 3 การรับรองรูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในขั้นนี้เมื่อผู้วิจัยได้ร่างรูปแบบฯ ประกอบด้วย ขั้นตอนและองค์ประกอบของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้นำรูปแบบดังกล่าวไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ และรับรองรูปแบบฯ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ศึกษากับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยตรง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 2 สาขาวิชา คือ การสอนภาษาอังกฤษ และการสอนภาษาไทย ซึ่งเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 5 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ทุกสาขาวิชาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 48 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

1.2 ตัวแทนครูพี่เลี้ยงและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่งนักศึกษาชั้นปีที่ 5 ไปฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษาและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 30 คน ได้มาจากผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

1.3 ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบการนิเทศฯ จำนวน 5 ท่าน แบ่งออกเป็นด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 ท่าน ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 1 ท่าน ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน และด้านการนิเทศฯ จำนวน 2 ท่าน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เพื่อสำรวจสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สาขาวิชา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน และ 4) ด้านการวัดประเมินผล ด้านละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญใจ ศรีสถิตย์นรากร, 2555, หน้า 93-95)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

2.1.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนิเทศ ขั้นตอนและองค์ประกอบของการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นำข้อมูลที่ได้มากำหนดแบบสอบถามแต่ละด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน และ 4) ด้านการวัดประเมินผล

2.1.2 นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ครอบคลุมความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา ซึ่งข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 -1.00 สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

2.1.3 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูชั้นปีที่ 5 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 30 คน

2.1.4 ตรวจสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Method) ตามวิธีการของ Cronbach ซึ่งความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.877 นำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูล

2.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.2.1 ศึกษาแนวทาง ทฤษฎีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวทางการพัฒนาการนิเทศ รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แล้วสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามในการสัมภาษณ์ ซึ่งข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00 สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ เพื่อให้ข้อเสนอแนะและสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข

2.2.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปสัมภาษณ์ตัวแทนครูพี่เลี้ยงและผู้อำนวยการสถานศึกษาที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่สมัครใจเข้าร่วมสัมภาษณ์ให้ข้อมูลที่มีต่อร่างรูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นคำถามหลักเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขและการพัฒนาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาหลักสูตร ด้านวัดผล ประเมินผล และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ

2.2.3 นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

2.3 แบบประเมินรับรองรูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินเพื่อรับรองรูปแบบฯ จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนิเทศ ขั้นตอนและองค์ประกอบของการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2.3.2 นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา ซึ่งข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00 สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

2.3.3 หลังจากนั้นนำแบบประเมินรับรองรูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิรับรองรูปแบบฯ จำนวน 5 ท่าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดในการตอบแบบสอบถามให้แก่

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 48 คน ผ่านโปรแกรมการประชุมออนไลน์ (ZOOM) และให้ระยะเวลาการตอบแบบสอบถามออนไลน์ จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มหมายด้วยตนเอง จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผ่านโปรแกรมการประชุมออนไลน์

3.3 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาเพื่อทำการวิเคราะห์ เพื่อสร้างร่างรูปแบบการนิเทศฯ ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีการแปลผลค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง การดำเนินการระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง การดำเนินการระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง การดำเนินการระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง การดำเนินการระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง การดำเนินการระดับน้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและแนวทางการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.1 สภาพปัจจุบันของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้มาจากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

1.1.1 ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูชั้นปีที่ 5 แบ่งออกเป็นเพศชาย 20 คน เป็นร้อยละ 41.7 เพศหญิง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 และจำแนกตามประเภทสาขาวิชา สาขาการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 35.4 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 64.6

1.1.2 ผลระดับการดำเนินการการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีระดับการดำเนินการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$, S.D. 0.223) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรกคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$, S.D.= 0.378) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. =0.384) และอันดับสาม

คือ 3) ด้านพัฒนาหลักสูตร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.57$, S.D. =0.493) และด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือ 4) ด้านวัดผลประเมินผล ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.11$, S.D. =0.399)

1.2 แนวทางการพัฒนาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จากการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยงและผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ควรมีแนวทางการพัฒนาดังนี้

1.2.1 ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรสร้างความร่วมมือกันระหว่างนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครูผู้สอน และชุมชน ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การสร้างสมรรถนะของนักศึกษาให้มีความพร้อมการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยสอดคล้องบริบทของโรงเรียน

1.2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนทุกคนเป็นผู้นิเทศนักศึกษาหรือเปิดโอกาสให้นักศึกษานิเทศก์เข้าร่วมสังเกตการสอน และควรพัฒนาสมรรถนะด้านจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษา การนิเทศควรมีความยืดหยุ่นแบบผสมผสานทั้งรูปแบบออนไลน์และลงพื้นที่จริงปรับเหมาะตามสถานการณ์ และการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาควรเปิดโอกาสให้ตัวแทนจากโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยเติมเต็มในส่วนของการปฏิบัติตนและทักษะการทำงาน

1.2.3 ด้านพัฒนาหลักสูตร ควรเพิ่มสมรรถนะนักศึกษาฝึกประสบการณ์ให้มีความรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตร ร่วมกับการเปิดโอกาสให้นักศึกษานิเทศก์มาให้คำแนะนำเพิ่มเติม

1.2.4 ด้านวัดผลประเมินผล ควรมีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และครูผู้สอนในโรงเรียนเพื่อเรียนรู้เทคนิควิธีการประเมินผลที่ทันสมัยสอดคล้องกับหลักสูตร ควรจัดระบบการนิเทศการสอน ร่วมกันวัดและประเมินผลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยเป็นคะแนนจากครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแบ่งสัดส่วนกันอย่างเหมาะสม และช่วงเวลาที่ใช้ในการนิเทศควรแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ หลังจากการส่งตัวนักศึกษาไปแล้ว 1-2 เดือน ระยะกลางของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ และก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพเสร็จสิ้น 1 เดือน

2. รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) 1) ชั้นเตรียมการ (Preparing) เป็นขั้นชี้แจงรายละเอียดให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เตรียมความพร้อมให้แก่นักศึกษา ด้านความรู้ การปฏิบัติตนและทักษะการทำงาน ส่วนที่ 2 กระบวนการ (Process) 2) ขั้นการนิเทศ (Implementing) เป็นขั้นที่นักศึกษาเข้าฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษาที่ดำเนินการนิเทศในรูปแบบผสมผสาน (ออนไลน์และออฟไลน์) การช่วยเหลือนักศึกษาโดยมีบริการจัดหน่วยฝึกหรือคลินิกให้คำปรึกษา ช่วยเหลือแนะนำ ด้านสมรรถนะที่จำเป็นในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ และด้านการปฏิบัติตน รวมถึงทักษะการทำงาน ส่วนที่ 3 ด้านผลลัพธ์ (Out Put) 3) ขั้นสรุปและประเมินผล (Evaluating) เป็นการสรุปรายงานผลการปฏิบัติการฝึกประสบการณ์ฯ การร่วมกันประเมินผล ส่วนที่ 4 ผลป้อนกลับ (Feedback) 4) ขั้นการสะท้อนคิด (Reflective thinking) เป็นขั้นตอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาทบทวนในความรู้ ประสบการณ์ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่พบ สะท้อนคิดร่วมกันระหว่างนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารสถานศึกษา และ 5) ขั้นแบ่งปันและเผยแพร่องค์ความรู้ (Knowledge Sharing) เป็นการนำข้อมูลและสารสนเทศมาแลกเปลี่ยนกันระหว่างสาขาหรือวิทยาเขต การถอดบทเรียนและการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย

3. รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับการรับรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.27, S.D. = 0.502) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายชั้นตอนพบว่า 1) ชั้นเตรียมการ มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.27, S.D. = 0.458) 2) ชั้นการนิเทศ มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.20, S.D. = 0.560) 3) ชั้นสรุปและประเมินผล มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.33, S.D. = 0.490) 4) ชั้นการสะท้อนคิด มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.33, S.D. = 0.561) และ 5) ชั้นแบ่งปันและเผยแพร่องค์ความรู้ มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.27, S.D. = 0.458)

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันและแนวทางการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีระดับการดำเนินการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และอันดับที่สามคือ ด้านพัฒนาหลักสูตร ด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านวัดผลประเมินผล ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยงและผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศมีประเด็นที่น่าสนใจแต่ละด้านดังนี้

1.1 ด้านสื่อการเรียนการสอน มีการดำเนินการในสภาพปัจจุบันของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 โดยนักศึกษาได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้สื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการนำสิ่งที่อยู่รอบตัว เพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาเพื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักเรียน นอกจากนี้แนวทางในการพัฒนาการนิเทศคือ ควรสร้างความร่วมมือระหว่างกัน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูผู้สอน และชุมชน ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การสร้างสมรรถนะของนักศึกษาให้มีความพร้อม การใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย สอดคล้องบริบทของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไปจากการใช้สื่อการเรียนการสอนต้องปรับรูปแบบให้มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพออกไปปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้เตรียมความพร้อม โดยกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนของโรงเรียนในแต่พื้นที่ไว้ทั้งหมด 5 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) การเรียนแบบ On-Site การเดินทางมาโรงเรียนปกติ 2) การเรียนแบบ On-Air เรียนผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม 3) การเรียนแบบ On-Line เรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ 4) การเรียนแบบ On-Demand เรียนผ่านระบบแอปพลิเคชันและการ 5) เรียนแบบ On-Hand ครูเดินทางไปแจกเอกสารใบงานให้กับนักเรียนที่บ้าน (กรมประชาสัมพันธ์, 2564, ย่อหน้า 2) ดังนั้นสื่อต้องสอดคล้องกับบริบทของชุมชน อาจมีทั้งสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบของสื่อดั้งเดิมรวมถึงสื่อเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชญาทิพย์ สหัสสร้างสี, และสุพัฒนา หอมบุปผา (2559) ที่กล่าวถึงแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรส่งเสริมครูผลิตสื่อและใช้นวัตกรรมเหมาะสมกับการเรียนการสอน และงานวิจัยของ สุนทรี จุงวงศ์สุข, ธัญยาพร ก่องจันทร์, อภัยชนม์ สัจจะพัฒนกุล, กล้าหาญ พิมพ์ศรี, และวริศรา ตั้งคำวานิช (2560) ที่กล่าวว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนอกเหนือจากจะมีหน้าที่ในการสอน

ต้องเรียนรู้งานด้านกิจกรรมนักเรียน การแนะแนว งานด้านธุรการทั่วไป งานด้านการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน ดังนั้นการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาจึงมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ความทันสมัย และเกิดจากการร่วมมือของนักศึกษา ครูผู้สอน และชุมชน

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการดำเนินการในสภาพปัจจุบันของการนิเทศฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 โดยนักศึกษาได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาดูงานโรงเรียนที่เป็นต้นแบบด้านต่างๆ เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาการเรียนการสอน ได้รับการแนะนำเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาในระหว่างที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ และได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน นอกจากนี้แนวทางในการพัฒนาการนิเทศคือ ควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนทุกคนเป็นผู้นิเทศนักศึกษาหรือเปิดโอกาสให้ศึกษานิเทศก์เข้าร่วมสังเกตการสอน และควรพัฒนาสมรรถนะด้านจัดการจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักศึกษา การนิเทศควรมีความยืดหยุ่นแบบผสมผสานทั้งรูปแบบออนไลน์และลงพื้นที่จริงปรับเหมาะตามสถานการณ์ และการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาควรเปิดโอกาสให้ตัวแทนจากโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยเติมเต็มในส่วนของการปฏิบัติตนและทักษะการทำงาน จากผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารณีย์ ชาวเจริญ, ดวงใจ สีเขียว, และชมพูนุท สุขหวาน (2560) ที่ศึกษาสภาพการนิเทศ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคณะครุศาสตร์ พบว่า ครูที่เลี้ยงมีบทบาทสำคัญในการนิเทศให้คำปรึกษาช่วยเหลือนักศึกษา ส่วนใหญ่ระบบการนิเทศยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ครูที่เลี้ยงควรได้รับการพัฒนาและรับรู้ทำความเข้าใจออกแบบกิจกรรมการนิเทศให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเหมาะสมกับการนิเทศนักศึกษาที่เป็นครูใหม่ยังไม่มีประสบการณ์ อาจทำไปควบคู่กับการปฏิบัติการนิเทศ ในสถานการณ์จริงเพื่อร่วมพัฒนานักศึกษา รวมถึงงานวิจัยของ เกศนีย์ พิมพ์พัก, ฤตินันท์ สมุทรทัย, สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม, และเกียรติสุดา ศรีสุข (2560) ที่ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศติดตามและประเมินผลความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่า หากมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการเตรียมความพร้อมให้แก่อาจารย์นิเทศก์สาขา อาจารย์นิเทศก์ทั่วไป ครูที่เลี้ยง มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ใช้หลักการมีส่วนร่วม ให้คำปรึกษาดูแล การมีคลินิกช่วยเหลือด้านงานวิจัยให้แก่ นักศึกษา จะส่งผลให้นักศึกษาสามารถนำปัญหาในการจัดการเรียนการสอน มาต่อยอดสู่การวิจัยและสร้างความสามารถทางด้านงานวิจัยในชั้นเรียนอย่างได้ผล ดังนั้นการสร้างให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน ควรมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ นักศึกษาให้เห็นต้นแบบที่ดีอาจมาจากครูผู้สอนตามรายวิชาเอกที่มีความสามารถในการจัดการเรียน การสอน การร่วมมือกันของสถาบันการศึกษา โรงเรียน ศึกษานิเทศก์ วางรูปแบบแนวทางร่วมกันให้เหมาะสมกับการพัฒนานักศึกษาเพื่อเริ่มต้นสร้างประสบการณ์การทำงาน การดูแลให้คำปรึกษาด้านการจัดการเรียน การสอนและการวิจัย

1.3 ด้านพัฒนาหลักสูตร การดำเนินการในสภาพปัจจุบันของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 โดยนักศึกษาได้รับการแนะนำเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ได้รับการแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการเรียน การสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดและได้รับคำแนะนำ เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงในโรงเรียนที่ส่งผลถึงการพัฒนาหลักสูตรเพื่อนำไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้แนวทางในการพัฒนาการนิเทศ คือ ควรเพิ่มสมรรถนะนักศึกษาฝึกประสบการณ์ให้มีความรู้

เรื่องการพัฒนาหลักสูตร ร่วมกับการเปิดโอกาสให้ศึกษานิเทศก์มาให้คำแนะนำเพิ่มเติม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลพร ชิมชาติ (2560) ที่กล่าวว่า การนิเทศการสอนควรมีการให้ความรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตรทั้งทางด้านหลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรที่ทันสมัยแนวใหม่ที่เป็นสากลแก่ผู้สอนและศึกษานิเทศก์เป็นบุคคลที่สำคัญในการให้คำแนะนำแก่ผู้สอน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่ทำให้การศึกษาไทยต้องปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ จากงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) พบว่า ครูส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 83 เห็นด้วยในการปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ และปัจจัยที่ช่วยให้ครูทำงานได้ดีตามแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการคือความเข้าใจในฐานสมรรถนะ การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ดังนั้นในสถาบันระดับอุดมศึกษาที่เปิดการจัดการเรียนการสอนทางด้านวิชาชีพครูจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.4 ด้านวัดผลประเมินผล การดำเนินการในสภาพปัจจุบันของการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 โดยนักศึกษาได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล และได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้การวัดผลที่หลากหลายในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน นอกจากนี้แนวทางในการพัฒนาการนิเทศคือควรมีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อะหว่างนักศึกษานิเทศก์ประสบการณ์วิชาชีพ และครูผู้สอนในโรงเรียนเพื่อเรียนรู้เทคนิควิธีการประเมินผลที่ทันสมัยสอดคล้องกับหลักสูตร ควรจัดระบบการนิเทศการสอน ร่วมกันวัดและประเมินผลนักศึกษานิเทศก์ประสบการณ์วิชาชีพโดยเป็นคะแนนจากครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแบ่งสัดส่วนกันอย่างเหมาะสม และช่วงเวลาที่ใช้ในการนิเทศควรแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ หลังจากการส่งตัวนักศึกษาไปแล้ว 1-2 เดือน ระยะกลางของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ และก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพเสร็จสิ้น 1 เดือน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลพร ชิมชาติ (2560) ที่กล่าวถึงแนวทางการนิเทศว่า ควรมีการส่งเสริมการใช้โปรแกรมสำหรับการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ที่ทันสมัย การจัดอบรมการประเมินความสามารถที่เกี่ยวข้องกับวิชาเอก การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อะหว่างนักศึกษานิเทศก์ประสบการณ์วิชาชีพและผู้สอนเกิดการพัฒนาตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชญาทิพย์ สหสสรังสี, และสุพัฒนา หอมบุปผา (2559) ที่กล่าวถึงแนวทางการนิเทศที่มีประสิทธิภาพว่าควรมีการประชุมชี้แจง วางแผน การพัฒนาเครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย และได้มาตรฐาน และมีการกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ

2. รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ได้มาจากการใช้วิธีการระบบ (Banathy, 1968, p. 2; Robbins, 1983, p. 62) เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและผลานการสังเคราะห์กระบวนการนิเทศ ของ Wiles, & Lovell (1983, pp. 5-6) Glatthorn (1984, p.5) Glickman, & Ross (2009, pp. 11-12) รวมถึงการศึกษาการนิเทศนักศึกษานิเทศก์ประสบการณ์วิชาชีพ (วิไลพร ชิมชาติ, 2560, หน้า 32-34; ปรีชา บั้ววิรัตน์เลิศ, และวลัยพร เตชะสรพัศ, 2554, หน้า 151-152) อีกทั้งผลานจากการเก็บข้อมูลด้านสภาพปัจจุบันในการดำเนินการนิเทศ แนวทางในการพัฒนาการนิเทศจากผู้บริหารและครูผู้มาจาสถาบันการศึกษาที่นักศึกษาไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทำให้ได้รูปแบบฯ ซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) (1) ขั้นเตรียมการ (Preparing) มีองค์ประกอบย่อยคือ (1.1) บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ทั่วไป

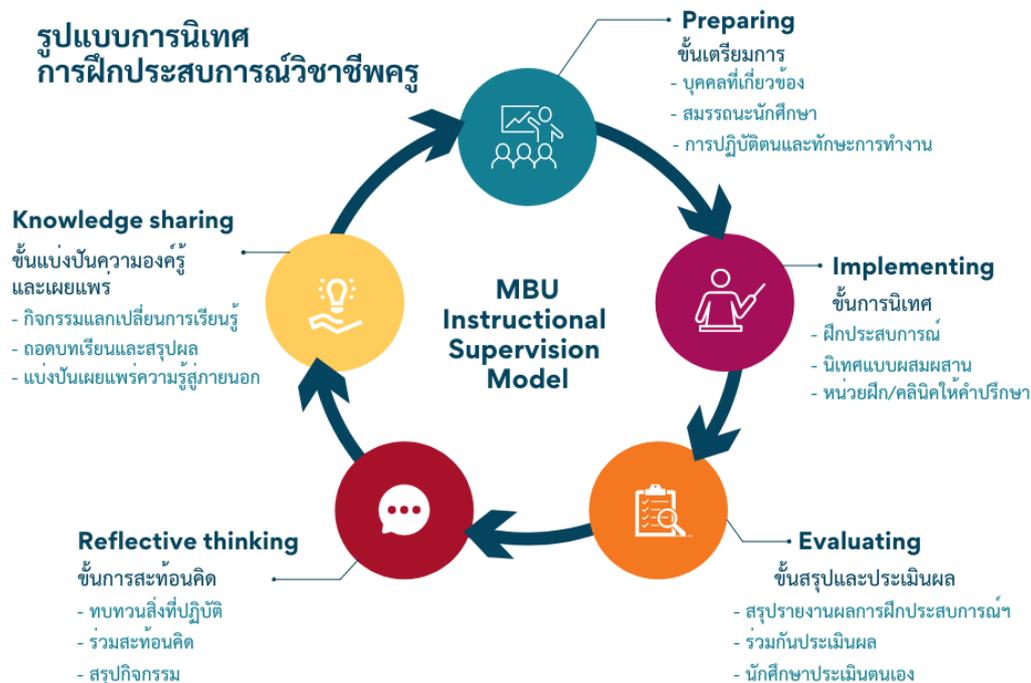
อาจารย์นิเทศก์วิชาเอก นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารสถานศึกษา (1.2) การเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ทางด้านสมรรถนะ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านพัฒนาหลักสูตร ด้านวัดผลประเมินผล และ (1.3) การเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาด้านการปฏิบัติตนและทักษะการทำงาน ส่วนที่ 2 กระบวนการ (Process) (2) ขั้นตอนการนิเทศ (Implementing) มีองค์ประกอบย่อยคือ (2.1) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูเข้าฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษา (2.2) อาจารย์นิเทศก์ ดำเนินการนิเทศในรูปแบบผสมผสาน (ออนไลน์และออฟไลน์) และ (2.3) การจัดหน่วยฝึกหรือคลินิกให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำ ด้านสมรรถนะที่จำเป็นในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพรู และด้านการปฏิบัติตน รวมถึงทักษะการทำงาน ส่วนที่ 3 ด้านผลลัพธ์ (Out Put) (3) ขั้นสรุปและประเมินผล (Evaluating) มีองค์ประกอบย่อยคือ (3.1) นักศึกษาสรุปรายงานผลการปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู (3.2) การร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ทั้งจากอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารสถานศึกษา (3.3) นักศึกษาประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูด้วยตนเอง ส่วนที่ 4 ผลป้อนกลับ (Feedback) (4) ขั้นการสะท้อนคิด (Reflective thinking) มีองค์ประกอบย่อยคือ (4.1) จัดกิจกรรมให้นักศึกษาทบทวนสิ่งที่ตนเองได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู (4.2) จัดกิจกรรมสะท้อนคิดระหว่างนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารสถานศึกษา (4.3) สรุปลงกิจกรรมสะท้อนคิด และ ส่วนที่ 5 การเผยแพร่องค์ความรู้ Sharing (5) ขั้นแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Sharing) มีองค์ประกอบย่อยคือ (5.1) การจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ระหว่างสาขาวิชา/ระหว่างวิทยาเขต (5.2) การถอดบทเรียนและสรุปผลจากการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และ (5.3) การแบ่งปันเผยแพร่ความรู้สู่ภายนอก จากกระบวนการอย่างเป็นระบบนี้เนื่องมาจากการออกแบบอย่างเป็นระบบช่วยให้เกิดการประเมินผลแก้ไขข้อบกพร่องที่พบอย่างเป็นวัฏจักร สอดคล้องกับ Wiles, & Lovell (1983, pp.5-6); Glatthorn (1984, p.5); Glickman, & Ross (2009, pp. 11-12) ที่มีกระบวนการของการนิเทศอย่างเป็นขั้นตอน มีการเตรียมการการปฏิบัติ การสรุปผล การทบทวนถึงสิ่งที่ได้ปฏิบัติ สามารถนำข้อมูลมาเป็นองค์ความรู้ และสามารถแก้ไขปัญหาเมื่อพบในการนิเทศเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้สอน นอกจากนี้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการนิเทศของ สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์, ฉันทนา จันทร์บรรจง, สำราญ มีแจ่ม, และวิทยา จันทร์ศิลา (2551) สันติ หัตถ์, และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2563) พบว่า การพัฒนาระบบการนิเทศต้องอาศัยกระบวนการในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับนิเทศ อย่างเป็นระบบทั้งทางด้านปัจจัยนำเข้า ด้านหลักการ บุคลากร ปัจจัยสนับสนุน กระบวนการนิเทศ ผลผลิต ความสามารถของผู้สอน ทั้งความรู้ เจตคติ ทักษะ การมีข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา รวมถึงทรัพยากรสนับสนุน การกำหนดกลยุทธ์ การกำกับติดตาม รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ การร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้การนิเทศประสบผลสำเร็จ

3. รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ได้รับรองโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบที่ผู้วิจัยออกแบบและสร้างขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบที่เป็นระบบมีการแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนที่เป็นกระบวนการ ทั้งปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Out Put) รวมถึงมีข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) นอกจากนี้ยังมีการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) เนื่องจากด้วยบริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีวิทยาเขตและวิทยาลัยรวมกันถึง 10 แห่งทั่วประเทศดังนั้นรูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบและสร้างขึ้นโดยผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ จึงสามารถเป็นองค์ความรู้ต้นแบบให้แก่วิทยาเขตและวิทยาลัยสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมแก่บริบทของแต่ละพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Al-Kurdi, El-Haddadeh, & Eldab (2020) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งปันความรู้ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาที่พบว่า วัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ในองค์กรนอกจากการคำนึงถึงบุคคลและเทคโนโลยีต้องอาศัยบรรยากาศ ผู้นำและการสร้างความไว้วางใจเชิงบวกในองค์กร ซึ่งรูปแบบการนิเทศดังกล่าวมีการสร้างความไว้วางใจและการสนับสนุนแนะนำ ตลอดจนการร่วมมือจากหลายฝ่ายในกระบวนการของขั้นตอนการขึ้นแบ่งปันและเผยแพร่องค์ความรู้ที่สนับสนุนให้เกิดระหว่างวิทยาเขต

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัยคือการได้รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ผ่านการออกแบบอย่างเป็นระบบรวมถึงได้ผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีคุณภาพระดับดีมาก ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) (1) ชั้นเตรียมการ (Preparing) ส่วนที่ 2 กระบวนการ (Process) (2) ขั้นตอนการนิเทศ (Implementing) ส่วนที่ 3 ด้านผลลัพธ์ (Out put) (3) ขั้นสรุปและประเมินผล (Evaluating) ส่วนที่ 4 ผลป้อนกลับ (Feedback) และ ส่วนที่ 5 การเผยแพร่องค์ความรู้ Sharing (5) ขึ้นแบ่งปันและเผยแพร่ องค์ความรู้ (Knowledge Sharing) สามารถแสดงแผนภาพรูปแบบได้ดังนี้

ภาพ 2 รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการประชุมเพื่อตกลงร่วมกันระหว่าง อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง นักศึกษา ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการนิเทศแบบผสมผสานทางด้านความพร้อมของแอปพลิเคชันที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์ในการออนไลน์ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

2. ควรสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาที่ผลิตครูของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แต่ละวิทยาเขตวิทยาลัย โรงเรียนและชุมชน เพื่อร่วมกันออกแบบการนิเทศที่ยืดหยุ่นได้ ปรับเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ และไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลจากการนำรูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไปใช้ในแต่ละวิทยาเขตที่เปิดทำการจัดการเรียนการสอนด้านศึกษาศาสตร์และติดตามผลการนิเทศอย่างต่อเนื่องเพื่อพิจารณาถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามหลักสูตรบนฐานสมรรถนะของนิสิต นักศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต ศึกษาศาสตรบัณฑิต ของสถาบันผลิตครู

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2564). 5 รูปแบบการเรียนรู้การสอนรองรับการเปิดภาคเรียนให้เหมาะสม แต่ละภูมิภาคของประเทศ. สืบค้น พฤศจิกายน 12, 2564, จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/19133>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- เกศนีย์ พิมพ์พัก, ฤตินันท์ สมุทรทัย, สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ, และเกียรติสุดา ศรีสุข. (2560, กรกฎาคม-กันยายน). ที่ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศติดตามและประเมินความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(3), 172-186.
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย. (2562). คู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ณัฏยาทิพย์ สหัสสรังสี, และสุพัฒนา หอมบุปผา. (2559, สิงหาคม). แนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษาในอำเภอแม่เป็นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 11 (ฉบับพิเศษ สิงหาคม), 93-108.
- บุญใจ ศรีสถิตย์นรากร. (2555). การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา บัววิรัตน์เลิศ, และวลัยพร เตชะสรพัต. (2554, พฤษภาคม). ความต้องการของนักศึกษาที่มีต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น FEU ACADEMIC REVIEW, 4(พิเศษ), 149-160.
- ปารณีย์ ขาวเจริญ, ดวงใจ สีเขียว, และชมพูนุท สุขหวาน. (2560, มกราคม-มีนาคม) การศึกษาสภาพการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 11(1), 99-108.
- วชิรา เครือคำอ้าย (2562, มกราคม-เมษายน). การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสมาคมนักวิจัย, 24(1), 121-135.
- วิไลพร ชิมชาติ. (2560). แนวทางการนิเทศการสอนครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภวรรณ สัจจพิบูล. (2560, มกราคม-เมษายน). แนวคิดการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 37(1), 203-222.

- สันติ หัตถ์, และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ .(2563, กรกฎาคม). ระบบการนิเทศในด้านการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(7), 227-240.**
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2562). รายงาน **เฉพาะเรื่องที่ 12 หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ.** สืบค้น พฤศจิกายน 12, 2564, จาก <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1746-file.pdf>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). **การพัฒนากรอบขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0 สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุจิตรา แซ่จิว. (2557). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษากับพฤติกรรมการสอนของครูสังกัดเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุนทรี จุงวงศ์สุข, ธัญยาพร ก่องจันทร์, อภัยชนม์ สัจจะพัฒนกุล, กล้าหาญ พิมพ์ศรี, และวิศรดา ตั้งคำวานิช. (2560, มกราคม-มิถุนายน). การศึกษาปัญหาและความต้องการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. **วารสารครูพิบูล, 4(1), 12-22.**
- Al-Kurdi, O. F., El-Haddadeh, R., & Eldabi, T. (2020, February). The role of organizational climate in managing knowledge sharing among academics in higher education. **International Journal of Information Management, 50(1), 217–227.** Retrieved November 12, 2020, from <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1746197917700909>.
- Banathy, B. H. (1968). **Instructional System.** Belmont, California: Fearow
- Glatthorn, A. A. (1984). **Differentiated Supervision.** Washington D.C: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Glickman, Gordon, & Ross, Gordon. (2009). **The Basic Guide to Supervision and Instructional Leadership** (2nd ed). Boston: Pearson Education.
- Ojong, A. O. (2019, April). Pedagogic Supervision as a Function of Effective Curriculum Implementation in Some Selected Primary Schools in Yaounde 3. **International Journal of New Technology and Research (IJNTR), 5(4), 11-17.**
- Robbins. S. P. (1983). **Organizational Behavior.** Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Sheehan, D. C. (2010). **Learning and Supervision in Internship.** Doctoral Dissertation, College of Education, University of Canterbury, New Zealand.

Vander Dussen Toukan, E. (2018, April). Educating Citizens of “The Global”: Mapping Textual Constructs of UNESCO’s Global Citizenship Education 2012–2015.

Education, Citizenship and Social Justice, **13(1)**, 51–64.

Wiles, K., & Lovell, J. T. (1983). **Supervision for Better School** (5th ed). New Jersey: Prentice-Hall.